

Sygn. akt I PK 306/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 czerwca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Zbigniew Hajn

SSN Zbigniew Myszka (sprawozdawca)

Protokolant Halina Kurek

w sprawie z powództwa I. M.

przeciwko Sądowi Okręgowemu w [...]

o wyrównanie uposażenia w stanie spoczynku,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw

Publicznych w dniu 5 czerwca 2014 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i

Ubezpieczeń Społecznych w Ł.

z dnia 26 czerwca 2013 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od powódki na rzecz
strony pozwanej kwotę 900 (dziewięćset) zł tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 26 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy w Ł. VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił apelację powódki I. M. od wyroku Sądu

Rejonowego w P. IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2013 r. oddalającego powództwo przeciwko Skarbowi Państwa - Sądowi Okręgowemu w [...] „o wynagrodzenie” oraz zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 450 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

W sprawie tej ustalono, że powódka została powołana w dniu 15 listopada 1993 r. na stanowisko sędziego Sądu Wojewódzkiego w [...], w którym 1 stycznia 2003 r. otrzymała pierwszą stawkę awansową. Pismem z dnia 6 kwietnia 2006 r. prezes Sądu Okręgowego w [...] stwierdził uchybienia w zakresie sprawności postępowania powódki, na które zwrócił jej uwagę w trybie art. 37 § 4 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (jednolity tekst: Dz.U. 2013 r., poz. 427 ze zm., zwanej dalej pusp), pouczając ją o przysługującej możliwości wniesienia zastrzeżeń. Odpis tego pisma powódka otrzymała pocztą w dniu 8 maja 2006 r., gdyż korzystała z urlopu wypoczynkowego. Powódka nie odwoływała się od tego zwrócenia uwagi, gdyż uważała, że było to pierwsze wytknięcie, które nie wymagało jej odwołania. W dniu 18 grudnia 2007 r. Prezes Sądu Okręgowego w [...] M. C. doręczyła powódce odpis pisma z dnia 11 października 2005 r. o zwróceniu powódce uwagi w trybie art. 37 § 4 pusp, które także zawierało pouczenie o sposobie odwołania. Prezes zaproponowała powódce, aby wniosła o uchylenie zwrócenia uwagi z dnia 6 kwietnia 2006 r. z powołaniem się na chorobę, ale powódka odmówiła z argumentacją, że historia choroby jest objęta tajemnicą lekarską. Powódka nie złożyła odwołania od wytknięcia z dnia 11 października 2005 r., natomiast w dniu 24 grudnia 2007 r. złożyła, za pośrednictwem prezesa Sądu Okręgowego, skargę do Ministerstwa Sprawiedliwości na działania kierownictwa Sądu Okręgowego w [...]. Pismem z dnia 3 stycznia 2008 r. Prezes Sądu Okręgowego w [...] złożyła wyjaśnienia w tej sprawie dyrektorowi departamentu kadr Ministerstwa Sprawiedliwości. Powódka otrzymała odpowiedź z Ministerstwa Sprawiedliwości w maju 2008 r., po kilkukrotnych interwencjach telefonicznych.

Uchwałą z dnia 12 czerwca 2008 r. powódka została przeniesiona w stan spoczynku z dniem 30 kwietnia 2008 r. Pismem z dnia 23 czerwca 2008 r. Prezes Sądu Okręgowego w [...] ustaliła jej uposażenie w stanie spoczynku za podstawę

biorąc pierwszą stawkę awansową. Następnie pismem z dnia 14 lipca 2008 r. prezes pozwanego Sądu ustaliła uposażenie powódki w stanie spoczynku z dniem 1 lipca 2008 r. z uwzględnieniem drugiej stawki awansowej. Natomiast kolejnym pismem z dnia 2 września 2008 r. prezes tego sądu zmieniła swoją decyzję z dnia 14 lipca 2008 r. i ustaliła uposażenie powódki od dnia 1 września 2008 r., za jego podstawę biorąc pierwszą stawkę awansową.

Wyrokiem z dnia 17 stycznia 2012 r., Sąd Okręgowy w Ł., po rozpoznaniu apelacji powódki uchylił wyrok Sądu Rejonowego w T. z dnia 24 lutego 2011 r., oddalający jej powództwo przeciwko Skarbowi Państwa - Sądowi Okręgowemu w [...] o wynagrodzenie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Po ponownym rozpoznaniu sprawy, Sąd Rejonowy wyrokiem z dnia 23 stycznia 2013 r. oddalił powództwo i zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 2.250 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego pozwanego. Sąd ten oddalił wnioski dowodowe powódki o przesłuchanie świadków na okoliczność świadczenia przez nią pracy w latach 2005 - 2006 w czasie zwolnień lekarskich, jak też na okoliczność dat i okoliczności powzięcia przez nią wiadomości o pisemnym stwierdzeniu uchybień sprawności postępowania z dnia 11 października 2005 r., bowiem okoliczności te, wobec treści informacyjnego wysłuchania powódki, nie były sporne. Sąd Rejonowy nie dał wiary powódce jakoby nie wiedziała, że może odwoływać się od zwrócenia uwagi z dnia 11 października 2005 r., doręzonego w dniu 18 grudnia 2007 r., ponieważ nikt jej nie pouczył o możliwości odwołania się od zwrócenia uwagi z 2005 r. i wniesienia o przywrócenie terminu. Po pierwsze, pismo doręczone powódce w dniu 18 grudnia 2007 r. zawierało pouczenie o trybie, sposobie i terminie odwołania, a zatem powódka została w tym zakresie pouczona. Po drugie, bez wątpienia kwestie przywracania terminów powinny być sędziemu doskonale znane i trudno sobie wyobrazić, aby powódka oczekiwała dalszego pouczenia w tym zakresie. Po trzecie, skoro powódka o zwróceniu uwagi z dnia 11 października 2005 r. dowiedziała się w dniu 18 grudnia 2007 r., to od tej daty biegł termin do złożenia odwołania i pouczanie jej o możliwości przywrócenia terminu było zbędne. W konsekwencji Sąd Rejonowy uznał, że wprowadzie powódka w dniu 15 listopada 2007 r. przebyła staż służby uprawniający do uzyskania drugiej stawki awansowej na podstawie art. 91 § 3 i 4 w związku z art. 198 § 1 i 2 pusp, jednak

wobec dwukrotnego zwrócenia jej uwag w trybie art. 37 § 4 pusp (z 11 października 2005 r. i 6 kwietnia 2006 r.) nie była uprawniona do wynagrodzenia według drugiej stawki awansowej. Oba wymienione wytknięcia uprawomocniły się, do żadnego z nich powódka nie złożyła pisemnych zastrzeżeń, co wynikało bezpośrednio z jej zeznań. W konsekwencji przechodząc w stan spoczynku w dniu 30 kwietnia 2008 r. powódce przysługiwało wynagrodzenie w pierwszej stawce awansowej, dlatego jej roszczenie nie miało oparcia w przepisach pusp.

Sąd Okręgowy oddalił apelację powódki, uznając, że podniesione w niej zarzuty sprowadzały się jedynie do polemiki ze stanowiskiem Sądu Rejonowego. Sąd Okręgowy podkreślił, że pisemna uwaga z dnia 11 października 2005 r. została doręczona powódce przez przewodniczącego wydziału w dniu 7 listopada 2005 r., o czym świadczył jej podpis powódki złożony na przedmiotowym piśmie „w formie parafki”. Niezależnie od tego, do doręczenia tej uwagi doszło 18 grudnia 2007 r. podczas spotkania z Prezesem pozwanego Sądu, a ta okoliczność nie była już między stronami sporna. Druga uwaga z dnia 6 kwietnia 2006 r. została doręczona powódce 8 maja 2006 r., o czym świadczy data na zwrotnym poświadczeniu odbioru, a ponadto sama powódka wyjaśniała: „nie odwoływałam się od wytknięcia z 2006 roku, bo nie widziałam potrzeby, skoro było to pierwsze wytknięcie (...). Gdybym przy wytknięciu z kwietnia 2006 roku wiedziała o wytknięciu z października 2005 roku, z pewnością złożyłabym zastrzeżenie do wytknięcia z kwietnia 2006 roku, tym bardziej, że zastrzeżenia były niezasadne (k. 296)”. Nie było podstaw do dalszego wyjaśniania podnoszonej w piśmie z dnia 25 maja 2006 r. do Ministra Sprawiedliwości okoliczności odwołania się od uwagi z dnia 6 kwietnia 2006 r., ponieważ ani w trakcie postępowania pierwszoinstancyjnego, ani na etapie postępowania apelacyjnego powódka nie próbowała wykazać tej okoliczności, „choć miarodajnym dowodem potwierdzającym zgłoszenie zastrzeżenia do uwag byłoby złożenie jego kopii”. W ocenie Sądu Okręgowego, pismo z dnia 25 maja 2006 r. nie było zgłoszeniem zastrzeżeniem, o którym mowa w art. 37 § 4 pusp, ponieważ zostało złożone po terminie i już z tego względu „nie czyniło zadość wymaganiom formalnym, a ponadto brak było merytorycznych odniesień powódki co do zgłoszonych pod jej adresem uwag. Te okoliczności sprawiały, że pismo z dnia 25 maja 2006 r. nie mogło być w żadnym wypadku potraktowane jako

zastrzeżenie do uwagi z dnia 6 kwietnia 2006 r.” W ocenie Sądu Okręgowego, powódka nie złożyła też pisemnych zastrzeżeń od uwagi z dnia 11 października 2005 r. Za takie nie mogła być uznana skarga powódki z 24 grudnia 2007 r. do Ministra Sprawiedliwości. Prezes pozwanego Sądu nie mogła potraktować tego pisma jako zgłoszonych zastrzeżeń, ale przekazała je adresatowi (Ministrowi Sprawiedliwości). Ponadto sama powódka wyjaśniła, że była to skarga do Ministra Sprawiedliwości na nieprawidłowości w działaniu Prezesa Sądu Okręgowego. Nie było „rolą prezesa domniemywanie, czy wspomniane pismo nie stanowi ewentualnie zastrzeżeń do uwagi z dnia 11 października 2005 r. i wzywanie w tym celu powódki do wyjaśnienia charakteru pisma oraz intencji autora. Uwaga z dnia 11 października 2005 r. zawierała w swej treści pouczenie o trybie, sposobie i terminie wniesienia odwołania, a od powódki, jako sędziego tym bardziej powinno wymagać się przestrzegania procedury oraz znajomości podstawowego aktu jakim jest ustawa – Prawo o ustroju sądów powszechnych i skierowania odwołania do właściwego organu”.

Ponadto zwrócenie uwag w obu wypadkach nie zostało dokonane z naruszeniem ustawowego terminu z art. 37 ust 4 pusp, tj. po upływie 30 dni od momentu powzięcia wiadomości o uchybieniu. Sąd Okręgowy wskazał, że art. 37 ust. 4 pusp, w brzmieniu obowiązującym w dacie zarówno pierwszego, jak i drugiego zwrócenia uwagi nie przewidywał terminu do dokonania takiej czynności od stwierdzenia uchybień w zakresie sprawności postępowania sądowego. Termin 30 dni został wprowadzony dopiero ustawą z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 203, poz. 1192), zatem uregulowanie w nowym brzmieniu nie miało zastosowania w rozpoznanej sprawie, gdyż w datach zwrócenia uwag powyższa zmiana normatywna jeszcze nie obowiązywała. „Co za tym idzie brak jest podstaw do twierdzenia, że Prezes Sądu Okręgowego uchybił terminowi do zwrócenia uwag”. Ponadto do weryfikacji tych spornych okoliczności sprawy „mogłoby dojść jedynie w ramach postępowania wszczętego na skutek zgłoszenia przez powódkę pisemnych zastrzeżeń do Prezesa Sądu Okręgowego w [...]”, co nie było możliwe w „materii wyłączonej z kognicji sądu powszechnego”. W konsekwencji bezzasadne okazały się zarzuty apelacji błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania art. 37

§ 4, art. 37 § 4 zdanie 2 oraz art. 91 § 1, 3 i 4, art. 100 § 2 i 3 oraz art. 198 § 1 i 2 pusp wskutek prawidłowego uznania, że „powódka w dacie przejścia w stan spoczynku nabyła prawo do uposażenia w pierwszej, a nie w drugiej stawce awansowej”.

W skardze kasacyjnej powódka zarzuciła naruszenie przepisów proceduralnych: 1/ art. 385 k.p.c. i art. 386 § 1 k.p.c. przez uznanie apelacji za bezzasadną, 2/ art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez niewyjaśnienie podstawy prawnej uznania dopuszczalności obniżenia uposażenia sędziego w stanie spoczynku, 3/ art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez dokonanie oceny dowodu z dokumentu w sposób sprzeczny z materiałem dowodowym i uznaniu, że pismo sędziego skierowane do Ministra Sprawiedliwości za pośrednictwem prezesa sądu w terminie 7-dniowym przewidzianym art. 37 § 4 zdanie drugie pusp „zawierające prośbę o wszczęcie postępowania wyjaśniającego w sprawie udzielonych przez prezesa sądu uchybień w zakresie sprawności postępowania i żądanie ich usunięcia nie powinno zostać potraktowane przez prezesa sądu jako pisemne zastrzeżenie odnośnie zwróconej sędziemu uwagi”, a także „dokonanie oceny dowodów z pominięciem dowodu z dokumentu - wyjaśnienia Prezesa Sądu Okręgowego w [...] w zakresie wyjaśnienie różnic oznaczenia numeracji zwrócenia skarżącej uwag w trybie art. 37 § 4 pusp z dnia 6 kwietnia 2006 r. i z dnia 11 października 2005 r. w obiegu dokumentacji kadrowej Sądu Okręgowego w [...]”, 4/ art. 98 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez zasądzenie od skarżącej na rzecz pozwanego kosztów procesu „w sytuacji, gdy apelacja była zasadna i powinna prowadzić do uwzględnienia powództwa w całości”. W skardze zarzucono też naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie: 1/ art. 37 ust. 4 pusp, w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 13 lit. a ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o zmianie ustawy- Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o prokuraturze, ustawy - Prawo o ustroju sądów wojskowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 228, poz. 2256) i przyjęcie, że zwrócenie skarżącej uwagi z dnia 11 października 2005 r. nastąpiło w sposób prawnie dopuszczalny i skuteczny, 2/ art. 37 ust. 4 zdanie 2 pusp, w brzmieniu nadanym nowelizacją z dnia 28 listopada 2003 r., przez przyjęcie, że skarżąca nie wniosła zastrzeżeń od uwagi z dnia 11 października 2005 r., 3/ art. 91

§ 3 i 4 w związku z art. 198 § 3 pusp przez przyjęcie, że skarżąca w dacie przejścia w stan spoczynku nie nabyła prawa do uposażenia sędziego w stanie spoczynku z zastosowaniem wzrostu wynagrodzenia zasadniczego wynikającego z drugiej stawki awansowej, 4/ art. 100 § 2 i 3 pusp przez przyjęcie, że uposażenie sędziów w stanie spoczynku może ulegać obniżeniu, 5/ art. 5 i art. 42 § 1 k.p. przez przyjęcie, że obniżenie uposażenia sędziego w stanie spoczynku nie wymagało zastosowania wypowiedzenia zmieniającego.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na konieczność rozstrzygnięcia istotnych zagadnień prawnych: 1/ czy zwrócenie przez prezesa sądu uwagi sędziemu i żądanie usunięcia skutków uchybienia w zakresie sprawności postępowania, o jakim mowa w przepisie art. 37 § 4 pusp w brzmieniu nadanym nowelizacją z dnia 28 listopada 2003 r. do czasu wejścia w życie art. 1 nowelizacji z dnia 18 sierpnia 2011 r. nie było ograniczone czasowo, 2/ czy w świetle przepisów pusp dopuszczalne jest obniżenie uposażenia sędziego w stanie spoczynku z przyznanego wcześniej „z zastosowaniem wynagrodzenia zasadniczego na ostatnio zajmowanym stanowisku w stawce podstawowej i wzrostem wynagrodzenia zasadniczego wynikającego z drugiej stawki awansowej do uposażenia ustalonego z zastosowaniem wynagrodzenia zasadniczego na ostatnim stanowisku w stawce podstawowej i zastosowaniem wzrostu wynagrodzenia zasadniczego wynikającego z pierwszej stawki awansowej, a jeśli tak, to według jakich mechanizmów i z zastosowaniem których przepisów prawa powinno się to obniżenie uposażenia sędziego w stanie spoczynku odbywać”, w szczególności, czy w takiej sytuacji zastosowanie mają art. 5 i art. 42 k.p.

Sądy obu instancji stosując wykładnię historyczną i literalną błędnie uznały, że skoro 30-dniowy termin do zwrócenia przez prezesa sędziemu uwag o stwierdzonych uchybieniach w zakresie sprawności postępowania „został wprowadzony do ustawy ustrojowej dopiero z dniem 28 marca 2012 roku, to oznacza, że organy wymienione w art. 37 § 4 u.s.p. w jego poprzednim brzmieniu nie były ograniczone żadnym terminem w tym zakresie”. Zdaniem skarżącej, wykładnia celowościowa przemawia za przyjęciem, że brak takiego terminu w art. 37 § 4 u.s.p., w brzmieniu nadanym nowelizacją z dnia 28 listopada 2003 r., nie oznaczał, że termin ten był całkowicie dowolny. Z art. 37 § 4 u.s.p. w określonej

sporem cezurze czasowej pozwala wywieść, że zwrócenie sędziemu uwagi na stwierdzone uchybienia w zakresie sprawności postępowania powinno nastąpić „w bezpośredniej bliskości czasowej stwierdzenia uchybień przez prezesa sądu, o czym świadczy zapis „w razie stwierdzenia uchybienia w zakresie sprawności postępowania sądowego, Minister Sprawiedliwości oraz prezesi sądów mogą zwrócić na nie, na piśmie, uwagę i żądać usunięcia skutków tego uchybienia”. Gdyby uznać, że przepisy pusp przed dniem wejścia w życie nowelizacji z dnia 18 sierpnia 2011 r. nie zawierały żadnych ograniczeń czasowych dla prezesa sądu do zwrócenia sędziemu uwagi w trybie art. 37 § 4 pusp, to „brak takich ograniczeń oznaczałyby dalsze tolerowanie uchybień przez prezesa sądu do czasu zawiadomienia o tych uchybieniach sędziego”. *Ratio legis* tej regulacji polegało, zdaniem skarżącej, na bezzwłocznym wyeliminowaniu stwierdzonych przez Prezesa uchybień. Uznanie stanowiska przeciwnego byłoby wykładnią *contra legem* omawianych regulacji. Potwierdzeniem tego stanowiska jest zmiana omawianego przepisu dokonana nowelizacją z dnia 18 sierpnia 2011 r., po której art. 34 § 7 u.s.p. określa w sposób precyzyjny termin dla prezesa sądu do zwrócenia sędziemu uwagi, stanowiąc, iż ma to nastąpić niezwłocznie, jednak nie później niż terminie trzydziestu dni od stwierdzenia uchybienia. Aktualna regulacja zawierająca terminy dla prezesa sądu do zwrócenia sędziemu uwagi w trybie art. 37 § 4 u.s.p. nie mogła oznaczać, że w poprzednio obowiązującym stanie prawnym „prezes sądu nie był do skorzystania z uprawnień przewidzianych w art. 37 § 4 u.s.p. zobligowany żadnym terminem”. Przyjęcie, że zwrócenie przez Prezesa sądu uwagi skarżącej w trybie art. 37 § 4 u.s.p. nastąpiło z przekroczeniem terminu powinno prowadzić do stwierdzenia, że w dacie przejścia w stan spoczynku skarżąca „była uprawniona do uposażenia w stanie spoczynku ustalonego z uwzględnieniem wzrostu wynagrodzenia zasadniczego w drugiej (a nie pierwszej) stawki awansowej”.

Ponadto, zdaniem skarżącej nie jest możliwa zmiana wysokości uposażenia na niekorzyść sędziego w stanie spoczynku przez obniżenie jego wysokości, gdyż pusp nie zawiera żadnych regulacji w tym zakresie. Przepis art. 100 § 3 dotyczy jedynie „wysokości i terminów waloryzacji uposażeń sędziów w stanie spoczynku”. Natomiast art. 91a § 6 pusp przewiduje możliwość wydłużenia okresu, o którym

mowa w art. 91a § 3, wymaganego do ustalenia wysokości wynagrodzenia zasadniczego w stawce bezpośrednio wyższej, w razie ukarania sędziego karą dyscyplinarną, dwukrotnego wytknięcia uchybienia, o którym mowa w art. 40, lub dwukrotnego zwrócenia uwagi w trybie określonym w art. 37 § 4 u.s.p. Natomiast „żaden z przepisów ustawy ustrojowej nie przewiduje możliwości obniżenia wysokości wynagrodzenia w stawce bezpośrednio niższej niż otrzymywanej przez sędziego dotychczas”.

W konsekwencji skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie tej sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz kosztów postępowania wywołanego wniesieniem skargi kasacyjnej.

W odpowiedzi na skargę pozwany wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na brak ustawowych przesłanek określonych w art. 398⁹ §1 pkt 1 k.p.c., a z ostrożności procesowej domagał się oddalenia skargi kasacyjnej oraz zasądzenia od skarżącej na rzecz pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zawierała usprawiedliwionych podstaw. Chybione były proceduralne zarzuty kasacyjne. Zarzut naruszenia art. 385 i 386 § 1 k.p.c. był nieusprawiedliwiony wobec negatywnej oceny całości skargi kasacyjnej. Samo niezadowolenie skarżącej z oddalenia jej apelacji jako bezzasadnej, zamiast postulowanej „zmiany zaskarżonego apelacją wyroku (...) poprzez uwzględnienie powództwa (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.)”, nie prowadziło do innego rozstrzygnięcia niż negatywny osąd rozpoznanej skargi kasacyjnej. Nietrafność kolejnego zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., wskutek „rzekomego niewyjaśnienia w uzasadnieniu wyroku podstawy prawnej uznania dopuszczalności obniżenia uposażenia sędziego w stanie spoczynku”, będzie wynikiem merytorycznej oceny zaskarżonego wyroku dokonanej w dalszej części uzasadnienia. Natomiast zarzut naruszenia „art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.” usuwał się spod rozeznania kasacyjnego już dlatego, że - zgodnie z art. 398³

§ 3 k.p.c. - podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Ponadto wymieniony zarzut został postawiony w związku z zarzutem naruszenia przepisu prawa materialnego - art. 37 § 4 zdanie drugie pusp - w celu wyjaśnienia jednego z zagadnień istotnych dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, „czy zwrócenie przez prezesa sądu sędziemu uwagi i żądanie usunięcia skutków uchybienia w zakresie postępowania”, o którym mowa w tym przepisie, do czasu aktualnie obowiązującego ustawowego terminu na podjęcie takiej decyzji w terminie 30 dni, „nie było ograniczone czasowo”. Wprawdzie w tym zakresie Sąd drugiej instancji istotnie wskazywał w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że „termin 30 dni został wprowadzony dopiero ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 roku o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych”, a zatem „Prezes Sądu Okręgowego nie uchybił terminowi do zwrócenia uwagi, ale Sąd ten miarodajnie i przekonująco ustalił, że pierwsze pismo Prezesa Sądu Okręgowego z dnia 11 października 2005 r. o zwróceniu skarżącej uwagi na podstawie art. 37 § 4 pusp zostało jej doręczone przez przewodniczącego wydziału cywilnego w dniu 7 listopada 2005 r., o czym świadczył podpis skarżącej złożony na tym piśmie. „Wprawdzie ma on formę parafki, ale takiej jaką powódka używała służbowo w bieżącej pracy”.

Trafne i prawidłowe ustalenie, że skarżącej skutecznie doręczono pismo prezesa pozwanego Sądu z dnia 11 października 2005 r. już w dniu 7 listopada tego roku, podważało potrzebę wyjaśnienia zagadnienia prawnego, które zostało oderwane od stanu faktycznego przedmiotowej sprawy. Sąd Najwyższy podziela ocenę o skutecznym i niezwłocznym (terminowym) doręczeniu skarżącej wytknięcia z 11 października 2005 r. już w dniu 7 listopada tego roku nie tylko dlatego, że jest nieprawdopodobnie, aby w tym samym sądzie okręgowym lub jego wydziale cywilnym obieg istotnych informacji dotyczących skarżącej mógł trwać ponad dwa lata. W szczególności, w ocenie Sądu Najwyższego, o niepodważalności ustalenia o skutecznym i terminowym doręczeniu skarżącej w dniu 7 listopada 2005 r. pisma Prezes Sądu Okręgowego z dnia 11 października 2005 r., przekonywało podłoże faktyczne i uzasadnienie tego pisma. Prezes pozwanego sądu wskazała skarżącej na prawomocne orzeczenie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 26 sierpnia 2005 r., I As .../05, „o przewlekłości postępowania w sprawie I C 1.../99 tutejszego sądu,

pozostającej w referacie pani sędzi od 2000 roku”, zasądzający od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w [...] odszkodowanie w kwocie 6.000 zł. Wykluczało to racjonalną ocenę lub oderwane od rzeczywistości spekulacje, jakoby wiadomość o nadzwyczajnym, a co najmniej niezwykłym obciążeniu odpowiedzialnością odszkodowawczą Skarbu Państwa - pozwanego sądu za przewlekłość postępowania w sprawie pozostającej w referacie skarżącej, która stała się podłożem i przyczyną zwrócenia skarżącej uwagi i żądania usunięcia prawomocnie stwierdzonych uchybień sprawności postępowania na podstawie art. 37 § 4 pusp pismem prezes pozwanego sądu z dnia 11 października 2005 r., mogła zostać doręczona skarżącej dopiero w dniu 18 grudnia 2007 r., co „opcjonalnie” i niepotrzebnie rozważały i oceniły sądy obu instancji. W omawianym zakresie Sąd Najwyższy jedynie incydentalnie podzielił ocenę wyrażoną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, że skarżąca z przyczyn od siebie zależnych nie odwołała się od żadnej z dwóch decyzji o zwróceniu jej uwag w trybie art. 37 § 4 pusp, co wykluczało kontestowanie tych zdarzeń o naturze dyscyplinarnej w postępowaniu cywilnym o wyrównanie wysokości uposażenia w stanie spoczynku przez skarżącą, która jedynie na potrzeby przedmiotowego postępowania próbowała „dopasować pewne fakty do zaistniałych okoliczności i wywieść z nich dla siebie korzystne skutki”.

Ponadto i przede wszystkim Najwyższy potwierdza stanowisko judykatury (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2005 r., I PK 195/04, OSNP 2006 nr 1-2, poz. 2), że przyczyny, zachowanie ustawowych terminów lub adekwatnego trybu zaskarzania decyzji prezesa sądu o zwróceniu sędziemu uwagi w razie stwierdzenia uchybienia w zakresie sprawności postępowania (art. 37 § 4 pusp), a także złożenie wniosku o przywrócenie uchybionych terminów zgłoszenia zastrzeżeń przeciwko legalności lub zasadności „wytknięć” podlegają weryfikacji w postępowaniu dyscyplinarnym (art. 37 § 5), której uruchomienia skarżącą zaniechała. Nie wymaga dalszego uzasadnienia, że skarżąca sędzia, która w pismach o zwróceniu jej uwag była powiadomiona o przysługującym jej środku, terminie wniesienia zastrzeżeń od tych decyzji do prezesa pozwanego Sądu, które zostały jej terminowo i skutecznie doręczone, nie mogła oczekiwać, że prezes tego sądu będzie wyjaśniał, jak powinien potraktować skargę wniesioną do Ministra

Sprawiedliwości na kierownictwo pozwanego sądu, która została wniesiona po upływie terminów na odwołanie się od skutecznie i niezwłocznie doręczonych wytknięć. Sąd Najwyższy podziela ocenę, że od sędziów można i należy wymagać profesjonalizmu prawnego i prawniczego także w sprawach dotyczących pełnionego urzędu, przeto skarżąca pouczona o trybie i terminie zaskarżenia dwukrotnych wytknięć nie mogła bezpodstawnie i bezzasadnie oczekiwać, tak jak niekiedy osoba nieporadna życiowo lub nieznająca prawa, która nie była reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika procesowego (por. art. 5 k.p.c.), kolejnych pouczeń lub wyjaśniania, jak prezes pozwanego sądu miał potraktować jej skargę do Ministra Sprawiedliwości, która zresztą była wniesiona po upływie terminów do wniesienia zastrzeżeń od skutecznie i niezwłocznie doręczonych jej wytknięć naruszenia sprawności postępowania (art. 37 § 5 pusp).

Powyższe okoliczności wykluczały potrzebę kasacyjnej weryfikacji miarodajnego ustalenia o dwukrotnym zwróceniu skarżącej uwag na podstawie art. 37 § 4 pusp, które wydłużały o trzy lata okres służby wymagany do uzyskania kolejnego awansu płacowego przez skarżącą. W konsekwencji nie mogła ona nabyć prawa do ówczynie obowiązującej drugiej stawki awansowej z upływem 14 lat pełnienia służby sędziowskiej w pozwanym Sądzie Okręgowym w dniu 15 listopada 2007 r., ponieważ okres służby wymagany do nabycia prawa do takiego awansu płacowego (wyższej stawki awansowej) uległ wydłużeniu o trzy lata z powodu dwukrotnego zwrócenia skarżącej uwag w trybie art. 37 § 4 pusp (art. 91 § 3 pusp, w aktualnym stanie prawnym 91a § 6). Oznaczało to, że pismem z dnia 15 lutego 2008 r. prezes pozwanego sądu prawidłowo ustaliła skarżącej w dniu 1 stycznia 2008 r. wynagrodzenie zasadnicze w pierwszej stawce awansowej, przysługującej jej na ostatnio zajmowanym stanowisku służbowym. W konsekwencji w dniu przejścia skarżącej w stan spoczynku przysługiwało jej uposażenie w stanie spoczynku wyliczane z uwzględnieniem przysługującej jej pierwszej stawki awansowej, od której ustalono jej prawo do uposażenia w stanie spoczynku od wynagrodzenia na ostatnio zajmowanym stanowisku służbowym (art. 100 § 1 pusp). Łącznie okoliczności takie doprowadziły Sąd drugiej instancji do prawidłowych konkluzji oraz uzasadnionego oddalenia apelacji powódki wobec bezpodstawnych zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 37 ust.

1, art. 91 § 1 i § 3-4, art. 100 § 2 i 3 oraz art. 198 § 1 i 2 pusp. Nie zmieniały takiej oceny zastrzeżenia zgłoszone od uzasadnienia zaskarżonego wyroku (art. 328 § 2 k.p.c.), które nie miały wpływu na dokonany osąd sprawy.

W skardze kasacyjnej w ogóle zabrakło zarzutów naruszenia przepisów o uposażeniach sędziowskich, tj. art. 100 § 1 i 2 pusp, ponieważ zawarto w niej wyłącznie zarzuty dotyczące ustalenia wynagrodzenia sędziego, które po przejściu w stan spoczynku nie przysługiwało skarżącej. W takiej sytuacji Sąd Najwyższy jedynie incydentalnie sygnalizuje, że uposażenia sędziów w stanie spoczynku regulują wyczerpująco bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa. Świadczenia te nie mogą być niższe ani wyższe od wyliczonych na podstawie imperatywnych przepisów prawa. Ulegają one zmianie zawsze z mocy samego prawa i wyłącznie w drodze ustawowej. W stosunku służby sędziowskiej oznacza to, że do ustalenia wysokości uposażenia sędziego przeniesionego w stan spoczynku nie ma zastosowania znana w powszechnym prawie pracy zasada uprzywilejowania pracownika z art. 18 § 2 k.p., która nie działa w stosunkach służbowych unormowanych wyczerpująco bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa. Nie mają też zastosowania przepisy o innym niż ustawowy trybie zmian warunków płacowych lub uposażeniowych służby sędziowskiej, które nie mogą być zmieniane w trybie wypowiedzenia zmieniającego ani nawet porozumienia stron. Oznaczało to, że raz przyznane skarżącej sędzi uposażenie w stanie spoczynku podlegało wyłącznie ustawowemu mechanizmowi podwyższenia stosownie do zmian wysokości wynagrodzeń zasadniczych sędziów czynnych zawodowo (art. 100 § 3 pusp), a takiej podstawy zaskarżenia wniesiona skarga nie wskazała. Pierwszorazowo ustalone skarżącej uposażenie według pierwszej grupy awansowej pismem prezes pozwanego Sądu z dnia 23 czerwca 2008 r. nie mogło być zatem skutecznie ani tym bardziej bezterminowo zostać podwyższone na podstawie kolejnego pisma z dnia 14 lipca 2008 r. o ustaleniu skarżącej wyższej wysokości wcześniej ustalonego uposażenia w stanie spoczynku, w części tego świadczenia wynikającej z bezpodstawnego i błędnego uwzględnienia podwyższenia podstawy jego wliczenia według nieprzysługującej skarżącej drugiej stawki awansowej. W tej bezpodstawnie zawyżonej części, „podwyższone” uposażenie według nienależnej drugiej stawki awansowej zostało ustalone wbrew

imperatywnym przepisom prawa o uposażeniach sędziowskich, tj. art. 100 § 2 i 3 w związku z art. 91 § 2-4 (aktualnie uchylonych) oraz art. 198 § 1-3 pusp.

„Powrotne” ustalenie uposażenia w stanie spoczynku pismem prezes pozwanego sądu z dnia 2 września 2008 r. z uwzględnieniem prawidłowo przysługującej skarżącej pierwszej stawki awansowej wynagrodzenia w dacie przejścia w stan spoczynku było zgodne z imperatywnymi przepisami o uposażeniach sędziowskich, do których zostało ponownie „dostosowane” niejako z mocy samego prawa i bez potrzeby dokonania wypowiedzenia zmieniającego (art. 42 k.p.), który nie ma zastosowania przy ustaleniu prawa i wysokości uposażenia sędziego w stanie spoczynku wyłącznie na podstawie wyczerpujących regulacji imperatywnych przepisów Prawa o ustroju sądów powszechnych. Na ich podstawie prawnej każdy sędzia danego sądu powszechnego, który przechodzi w stan spoczynku ma prawo do pobierania adekwatnego ustawowo określonego uposażenia w stanie spoczynku, które jest ustalane według zasad i w wysokości wyczerpująco imperatywnie uregulowanych w pusp i nie może być skutecznie ani tym bardziej bezterminowo ustalone w niezgodnej (niższej lub wyższej) wysokości wbrew normom *iuris cogentis*.

Podobny mechanizm ustalania i zmian dotyczy na przykład świadczeń emerytalnych z powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych, których nabycie i wysokość wynikają wyczerpująco z bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa emerytalnego, przeto ich zmiana lub dostosowanie do reguł imperatywnego prawa „emerytalnego” nie wymaga wypowiedzenia ani uprzedzenia. W szczególności, ustalenie, że prawo do świadczeń emerytalnych lub ich zawyżonej wysokości zostało uzyskane bez podstawy ustawowej prowadzi do wstrzymania w całości lub w określonej części bezpodstawnie ustalonego świadczenia począwszy od najbliższej daty wypłaty świadczenia, bez zachowania jakichkolwiek okresów wypowiedzenia lub uprzedzenia (por. art. 134 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach). W ocenie Sądu Najwyższego, nie ma podstaw prawnych, interpretacyjnych ani racjonalnych do stosowania innych standardów ustalania, w tym „powrotu” do prawidłowego wyliczenia wysokości uposażeń w stanie spoczynku w zgodzie z imperatywnymi przepisami o uposażeniach sędziowskich. Uzasadnia to wyrażenie poglądu, że przywrócenie błędnie lub bezpodstawnie

zawyżonego uposażenia sędziego w stanie spoczynku do stanu zgodnego z bezwzględnie obowiązującymi przepisami o ustalaniu i wysokości uposażeń sędziowskich (art. 100 § 1-3 pusp) nie wymaga dokonania wypowiedzenia zmieniającego ani zachowania jakiegokolwiek okresu uprzedzenia.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy oddalił nie mającą usprawiedliwionych podstaw skargę kasacyjną na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzekając o kosztach postępowania kasacyjnego w zgodzie z art. 98 k.p.c. w związku z § 6 pkt 5, § 11 ust. 1 pkt 2 i § 12 ust. 1 pkt 2 oraz ust. 4 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych... (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).